

Teremtő erő, Élet, a Halhatatlanság eszméje.

A következő gondolatmenethez nem úgy jutottam, hogy a vallás és tudomány kérdéseit összhangba hozni akartam. A természettudományi kutatás alapjaiból kiindulva kíséreltem meg egy olyan világnézet megalkotását, amely a valóságot tükrözi. Törekvésem az volt, hogy összefogva a végső eredményeket, ezeknek segítségével egy kevéssel megnagyobbítsam azt a teret, amelyet érzékszerveink és műszereink révén a nagy egészből felfogni képesek vagyunk, amelyre érzékszerveink és műszereink rávilágítanak. Aki ezen az úton halad, meglepve fogja látni, hogy egy minden eldöntélettől, minden salaktól megtisztult, a tiszta valóságot leg-egyenesebb úton kereső világnézet, mily közel jut a vallásos felfogáshoz.

Bármily úton induljunk is el, a logikus gondolatok lánc, a mélyreható vizsgálat, mindig ugyanazokhoz a nagy nyílt kérdésekhez vezet. Megtanuljuk megbecsülni az emberi tudás kincsét, de amikor elérjük tudásunk határait, egyben látjuk azt is, hogy az csak kis részletét öleli fel a Világegyetemnek; hogy a nagy egésznek csak törtrészeit ismerjük.

Néha-néha átvillan hozzánk egy fénysugár abból a roppant ismeretlen világból, amelynek szinte felfoghatatlan grandiozitásáról az évmillió fényévnyi távolságok adnak tanúságot és amelynek örök változásában roppant égitestek keletkezése, fejlődése, úyszólván jelentéktelen epizódoknak számít. Azok a roppant erők, melyek itt időfentül örök munkában vannak, ismeretlenek előttünk; teljesen kívül esnek életviszonyaink, érzékszerveink felfogóképességének határain.

* * *

Minden változik, fejlődik a Világegyetemben, semmi változatlanul meg nem áll a fejlődés útján. A természet erői roppant gazdagságukban az új formáknak kimeríthetetlen forrásai.

Érzékszerveink is fejlődnek, tökéletesednek, és velük átalakulnak alapvető fogalmaink is. Egyes fogalmaknak éppen érzékeltünk határai adnak formát, és ezek a fogalmak másoknak, tökéletesebbeknek adnának helyet, mihelyt tökéletesebb érzékszervekkel többet tudnánk áttekinteni a nagy egészből.

Ilyen fogalom az *úr* fogalma. Az *úr* fogalma ott kezdődik, ahol érzékszerveink felfogóképessége végződik; az *úr* határa érzékszerveink világának.

A végtelenbe terjedő tér, az *úr*, fogalmát a sztereometriának köszönhetjük. Így nyerjük a minden irányban határtalanul a végtelenbe terjedő tér képét, amelynek a világrendszerek összessége: a Világegyetem, roppant méreteivel csak egy részét foglalná el, míg a Világegyetemen túl ez az üres tér, amelyet „abszolút *úr*”-nek nevezhetünk a „világ*úr*”-rel ellentétben, határtalanul terjedne a végtelenbe.

De az *abszolút úr*, mindennek teljes hiánya, ahogy ez a sztereometria tér fogalmának megfelel, valójában a nemlétezővel, a semmivel azonos. Csak az érzékszerveink világából származó fogalmak kényszerítő hatásának eredménye, hogy mindennek teljes hiányát, a semmit, a végtelenbe terjedő tér formájában képzeljük.

A *világúr* nem felel meg a sztereometria teljesen indifferens térfogalmának. A ködfoltok, az égitestek és a világúr között eddig még ki nem derített összefüggések állanak fenn, a világaether közvetítője a tünemények hatalmas sorozatának. A világegyetem teljes egész, rajta kívül létező nincsen. Csak a világúrt körülvevő abszolút *úr* téves fogalma az, amely arra vezethet, hogy feltételezzük, hogy a világegyetemből valami eltávozhatik, vagy ahhoz valami kívülről csatlakozhatik. Egyetlen fénysugár a világegyetemből ki nem juthat. Teljesen kiegyensúlyozott egész lévén, erői kifelé nem hathatnak; ha létezne kívülálló szemlélő, ez a világegyetemet semmiképp sem érzékelhetné. De a „kívül” fogalma a Világegyetemmel kapcsolatba nem hozható. A Világegyetem, mindennek összessége, határtalan, örök és végtelen.

A *végtelen* helyes felfogására az anyagi fogalmak kiküszöbölése révén jutunk. A végtelenre a mennyiség, nagyság, alak, kiterjedés, anyagi fogalmai nem alkalmazhatók. A végtelen túllépi az anyagi fogalmak, a matematika alkalmazhatóságának határait.

Teljesen analóg módon az *örök*, helyesebben időtlen, kívül esik az időfogalom alkalmazhatóságának határain, független az

időtől. A világaether, a teljes ellensúlyban nyugvó erők összessége, örök és végtelen. Az anyag keletkezik, fejlődik, az időtől nem független, véges múló tüneménye a Világegyetemnek.

Mik az erők ?

Az erők maguk általunk észlelhetetlenek. Csak az anyagra való behatásaikat vagyunk képesek felfogni, csak ezek a hatások azok, amelyek fogalmainkkal összhangba hozhatók. Az erők intenzitását ezen hatások fokával mérjük. De az erők maguk megközelíthetetlenek az anyag világából származó fogalmaink számára.

Minden változás az erőkből származik. A világegyetem az örök változás színhelye. A végtelen égbolt, amelyen megjelennek és eltűnnek a csillagok, a leghatalmasabb erőt rejti magában, amelyeknek egy megmozdulása is roppant kiterjedésű égitestek keletkezését jelenti.

Mi az anyag?

A Föld és a Naprendszer határait messze túlhaladva, roppant távolságokon át kíséri figyelemmel a csillagászat az anyag fejlődését.

Látják a ködfoltokat kilépni az ismeretlenből, majd átalakulni Napokká: mérhetetlen időszakokon át előbb fehéren, majd sárgán, végül vörösen izzó égitestekké. Majd mindinkább veszítve fényükből és elöttünk ismeretlen fejlődésmenetük végső stádiumához közeledve, végül teljesen megszűnnek fénysugarakat kibocsájtani; ismét eltűnnek számunkra, elmerülnek az ismeretlenbe. Hogy fejlődésüknek mi az útja a ködfolt-állapotot megelőzőleg és a kihülés után, nem tudjuk; fejlődésüknek roppant hosszú szakaszai burkolva vannak elöttünk. De ha az anyag, a világok, keletkezését és elmúlását szellemszemekkel látnók, és tekintetünkkel roppant időszakokat időtlenül, mint másodperceket foghatnánk össze, úgy a világok keletkezése, fellobbanásuk és kialvásuk, kilépésük a nyugvó erőkből és visszabomlásuk a világaetherbe, nem volna egyéb számunkra az erők hatalmas játékánál; az anyag szerepét, úgy ahogy a valóságban van, csak mulandónak, tüneményszerűnek és nem dominálónak látnók. A nyugvó erőkből lép ki, és roppant időszakok alatt azokba tér vissza.

* * *

Mindennek nyugvópontja az aether, a teljes egyensúlyban levő erők összessége. Örök és végtelen; az idő, tér, mennyiség, nagyság, térfogat, alak, fogalmai rá nem alkalmazhatók.

Ahol anyag nincs, nincs tér sem. Az égitestek adják a tér képét. Ha jelen nem volnának, a Világűr, a nyugvó erők összessége, nem nyilvánulhatna meg számunkra a tér formájában. A tér fogalma az anyaggal együtt keletkezik, ahhoz van kötve. De maga a világűr, összessége a nyugvó erőknek, túlhaladja valamennyi az anyag világából származó fogalmunkat.

Mit látnánk a Világűr látszólagos örök éjszakája mögött tökéletesebb érzékszervekkel? Ha nemcsak a fénysugarak képeznék számunkra egyetlen bizonyítékát a tünemények azon végtelenül hatalmas sorozatának, amelyek a Világegyetemben lejátszódnak? Ha érzékszerveinkhez szólna az is, ami körülveszi az égitesteket: az aether, amelyet jelenleg semmiféle módon nem tudunk felfogni, amely számunkra az örök éjszakával azonos? Ha megnyilatkoznának számunkra azok a tünemények, amelyek megelőzik az anyag kilépését az ismeretlenből; azok az erők, amelyeknek egyetlen megmozdulása roppant világtestek keletkezését jelenti? Ha megnyilvánulnának számunkra olyan tünemények, melyek grandiozitásukkal minden, a fény által hozzánk közvetített tüneményt felülmúlnának? Ha megtanulnók érzékelni azokat az erőket, amelyek múltunkat és jövőnket, az égitestek keletkezését és elmúlását előidézik és kormányozzák?

Beláthatatlan perspektiva nyílik itt meg számunkra. De a valóság, mely egy új érzékszerv keletkezésével számunkra megnyílik, messze felülmul mindent, amit elképzelni képesek vagyunk. Csak arra kell gondolnunk, mit jelentett az élőlények számára a látószerv keletkezése, a fény világának megnyílása. Hogy mit érzékelnénk a Világűr örök éjszakája mögött, azt ma még csak megközelítőleg elképzelni sem tudjuk.

Az égitestek keletkezésének célja épügy burkolva van előttünk, mint az élőlényeké. De ha sikerül egy pillantást vetnünk az erők csodálatos szövevényébe, ha látjuk, hogy felfoghatatlanul hatalmas erők tartják állandó mozgásban, építik örökké a világegyetemet, forrásai minden tüneménynek, minden változásnak: akkor világossá válik számunkra az anyagi fogalmakra felépített világkép elégtelensége és a nagy valóságot sokkal tisztábban tükröző, tökéletesebb világkép alakul ki bennünk.

Abszolút elmúlás a világegyetemben nem létezik. Valamiképp mindig részesei vagy részei maradunk a természeti erőknek, amelyekből kiindultunk. A világegyetem továbbra is a leghatal-

masabb tünemények színhelye, benne maradunk, mert semmi rajta kívül nincs, belőle kikerülni lehetetlenség.

* * *

A Rigveda, az indus filozófia ősvéda periódusának legrégebb em'éke, így szól a Világ teremtéséről: (10-ik könyv, 129-ik Hymnus)

„Sem a létező, sem a nemlétező nem volt még akkor, sem a levegőég, sem a világtér, amely rajta kívül fekszik, mi volt az, ami mindezt oly hatalmasan körülvette? Hol és kinek oltalmában? Mi volt a víz (az óceán), a mélységes örvény?

.....
„Sem halál nem volt még akkor, sem halhatatlanság, nem volt az éjszaka és nem volt a napvilág fénye.

.....
„Sötétség volt, sötétségbe burkolva, kezdetben fénytelen örvénylés volt a mindenség.

.....
„Mégis ki tudja, ki tudná kinyilatkoztatni, honnan eredt, honnan keletkezett; honnan származott ez a Teremtés, átalakulás? Az Istenek a teremtésen innen vannak, (Ők nem tudhatják), tehát ki tudja honnan lett?

„Ő, akitől a Teremtés származik, ... Ő, akinek szeme a legmagasabb egekből tekint a Világmindenségre, Ő! tudja;

vagy nem tudja ő sem?“

A Világegyetem keletkezésének ez a mélyen átgondolt, megkapóan poétikus leírása, egyike az emberi szellem legősbibb kincseinek és csodálatosan közel jár ahhoz a képhez, amelyet a csillagászat tudományának mai eredményeiből a legnagyobb elmélyülés útján magunknak alkothatunk.

Teljes nyugalom, teljes harmonia, teljes egyensúlyállapot. Az összes természeti erők a teljes egyensúly, a teljes harmonia állapotában nyugszanak. Minden, ami valaha volt és lesz, a leghatalmasabb természeti tünemények, anyag, Élet; minden tünemény, minden változás a teljes nyugalom, teljes harmonia állapotában az általunk érzékelhetetlen aetherben nyugszanak. Csak a mérhetetlen távolságokról jövő fénysugarak hatolnak át a még alvó világokon; a nyugvó erőkn, amelyekből valaha égítetek, minden tünemény,

minden változás kilépni fog. Ez a Világaether képe, a világaetheré, amely érzékszerveink számára felfoghatatlan lévén, számunkra a Világűr képét adja.

De az az erő, amelyből az örök keletkezés, minden változás, minden tünemény kiindul, hatásbalép; az örök egyensúlya megbomlik, mérhetetlenül hatalmas tünemények indulnak meg, ködfoltok keletkeznek, amelyekből óriási égítetek fejlődnek: fehér fényárban izzó Napok; új és új hullámai lépnek ki az ismeretlenből a csillagok óceánjának, új és új égítetek keletkeznek, hogy végtelen hosszú időszakok után mindinkább csökkenő, kihunyó fényvel ismét elmerüljenek a Világűr éjszakájába, hogy végül is előttünk ismeretlen módon visszabomoljanak az aetherbe. Helyükbe újak lépnek: a keletkezés és elmúlás, a fejlődés és nyugalom egymást felváltó időszakának örök, soha meg nem szűnő képe bontakozik ki előttünk.

* * *

Mi a halál?

Életünk napja lenyugszik és mintha a halállal megszűnnék minden: megszűnnék a Föld, megszűnnék a Nap; örök sötétségbe borulna minden.

Erre a felfogásra a teljesen materialisztikus világfelfogás vezet. De még a teljesen anyagi, tehát teljesen pesszimisztikus felfogás is lehetségesnek tartja, hogy testünk a halállal új élőlényekbe menjen át és hogy a sejtek meg is tarthatják karakterüket, egyéni bélyegüket. (Schleich).

Tehát még ennél a pesszimisztikus felfogásnál sem látszik teljes sötétség a halállal felénk borulni: a meleg földben, melybe visszatérünk, tovább élünk valamilyen formában; a Nap tovább süt és a szél végigsímitja a fűveket és virágokat pihenőhelyünk felett.

Pedig mindez az életnek egy olyan felfogásán alapszik, amely az anyagra helyezi a fősúlyt. Mennyivel szebb és világosabb kép tárul azonban mintegy varázsütésre eléink, ha felismerjük azt a valóságot, hogy a természetben az anyag csak másodrendű szerepet játszik és a domináló szerep az erőké!

Mindjárt új élet keletkezésekor szemünkbetűnik ez a tény. Itt az anyag szerepe egész háttérbe szorul; az élet keletkezése, az élet átvitele, megfejthetetlen csodája marad a természetnek. Az anyagi

kutatás módszereivel nem sikerül az új élet keletkezésének kérdését megközelíteni; elemezni azokat az apró anyagrészecskéket, sejteket, magvakat, amelyek vívői az új életnek. Parányi anyagrészecskéhez kötve egész múltunkat, minden sajtáságunkat, sok százezeréves tapasztalatainkat, saját élményeinket, minden jellemző tulajdonságunkat, adjuk tovább utódainknak. Keletkezésükben és fejlődésükben az erőké a domináló szerep.

* * *

Az élet nem az egyéni lét apró szakaszaiból áll. Az egyes ember élete az emberiség életében talán olyan, mint egy lélekzetvétel, egy érverés, egy múló pillanat, az egyén életében. De az élet a Föld felületén: a ragyogó napfényben végtelen sok élőlény, amelynek még szenvedése és halála is boldogság, amely kiemelkedik és ismét elmerül az élet forgatagában, hogy kitudja milyen formában emelkedjék ismét a felszínre; ez a földi élet csak kis részlete — kis részlet, mely tökéletes egész a maga nemében — az élet ama végtelen erőinek, amelyek a világegyetemet betöltik, amelyeknek keletkezés és változás általunk felfoghatatlan gazdagsága a mindent felölelő, mindent betöltő élet megnyilvánulásai.

Ha azt gondoljuk, hogy élet csak a Földön lehetséges, úgy ez nem egyéb, mint a földi élet szűk kereteiből származó tapasztalatainak érvényesülése világmépünkben; hasonló ahhoz, mint a Világegyetem geocentrikus felfogása a Kopernikus előtti időkben. Úgy, ahogy a Föld nem középpontja a Világegyetemnek, nem bír semmiféle kiváltságos helyzettel az élet tekintetében sem. Az élet teljesen univerzális törvénye a Világegyetemnek; az a hatalmas erő, amely a földi életnek létrehozója, jelenvaló az egész Világegyetemben, és szolgálatába hajt minden körülményt. *Nem az anyag révén vagyunk az élet részesei, hanem az Élet hatalmas erői révén, amelyek az anyagot is szolgálatukba hajtják.*

Egy ismereteink határán teljesen kívül fekvő erő az, amely a mindenség soha el nem kezdődő, soha meg nem szűnő örök változásának, fejlődésének, átalakulásának megindítója, forrása; amelynek úgy a világtestek, mint mi, kicsiny élőlények, létünket köszönhetjük. A látszólag egyensúly felé törekvő erők soha meg nem nyugszanak, mindig új impulzust nyernek; világok keletkeznek és múlnak kezdet és vég nélkül: ez a végtelen folyamat nemcsak, hogy semmiképp nem illeszthető fizikai ismereteink keretei közé, hanem azokkal egyenesen ellenkezik.

Ez az erő — megbontója a mindenség egyensúlyának — az, amely életet visz a változatlanba, forrása minden keletkezésnek, fejlődésnek, amely megnyilvánul számunkra abban a végtelen, hártatlan hullámmozgásban az életnek, amely a világegyetemet betölti, amely dacára a fizika a kiegyenlítődés irányába mutató lörvényeinek, az örök változást, keletkezést, fejlődést előidézi, fenntartja, előtűnik ismeretlen célok szolgálatába állítja. A világegyetemben csak változás létezik, elmúlás, megsemmisülés nincs.

Életünk legnemesebb megnyilvánulásaiban, legkimagaslóbb pillanataiban állunk ehhez az erőhöz legközelebb; érzékelésünk legmélyebb formája, a gondolkozás, elmélyülés visz közelebb hozzá; jószág, szépség, ezen erőnek halvány árnyékai, amelyet, mint magasabbrendűt éppen csak életünk csúcspontjain tudunk megközelíteni, legnemesebb érzéseinkkel megsejteni.

Ha az ember a kutatás útján egész a nagy nyílt kérdésekig halad, a természettudomány és a vallásos érzés közti falak leomlanak, ahelyett, hogy újak keletkeznének. Csodálatos, hogy ez az út mily közel vezet a Vallás alapgondolataihoz, az Irgalom és emberszeretet végtelenül szép eszméihez.

Ha nyitott szemmel tekintünk körül, hihetetlenül hatalmas, csodálatos kép bontakozik ki előttünk: az örök teremtésnek oly hatalmas színjátéka, hogy mellette egészen eltörpülnek a nagy egésznek érzékszerveink számára nyitva álló kis részletei. Ennek a teremtésnek mi is munkásai vagyunk és pedig felelős munkásai; az isteni szikrát, mellyel a Nagy teremtő bennünket megajándékozott, hogy általa a nagy munkából mi is kivegyünk részünket, az építés, a Jó, a Nemes, a Teremtés szolgálatába kell állítanunk, ha a nagy cél messze kívül is esik ismereteink határain.

Ennek a munkának nem lehetett célja teljes logikai építményt adni. Ha sikerült benne csak sejtetni is azokat az alapigazságokat, amelyeken létünk és az egész Világegyetem felépül; ha felismerjük azt a tényt, hogy érzékelésünk határain túl a létezőnek előttünk ismeretlen, hatalmas világa fekszik, amely úgyszólván ostromolja érzékelésünk kapuit; ha meginog az anyag világból származó tapasztalatainkra felépített sötét materializmusba vetett hitünk, hogy egy realisabb és világosabb képnek adjon helyet: akkor e munka elérte célját. Ha abból a okból, mert az anyagi kutatási módszerek, a fizika, matematika módszerei az érzékszerveink határain túl fekvő világra, a körülöttünk érzékelhetetlenül lejátszódó hatalmas

tüneteményekre nem alkalmazhatók, ignorálni akarnók ezeket; a körülöttünk működő hatalmas erőkről tudomást venni nem akarnánk, (holott mindennél hatalmasabb tényezői a Világegyetemnek), ez annyit jelentene, hogy a fizikában, matematikában áthághatatlan falat építünk felfogásunk számára. Örülünk minden fénysugárnak, amely a gondolat kapuin keresztül hozzánk jut a létezőnek ezen előttünk ismeretlen hatalmas világból; szebb jövő felé vezet minden lépés, amellyel közelebb jutunk az élet forrásaihoz. Az élet végtelenül hatalmas, mindig építő erőinek vagyunk és maradunk részesei; ez az erő pedig örök; a halált, a megsemmisülést nem ismeri. Az erő örökkévalók, csak az anyag múlandó. Nem porból lettünk, és porrá válunk! Sokkal nemesebb, ami bennünket alkot: az erőkből lépünk ki és azokba térünk vissza; az égitestek, az anyag, csak megnyilvánulási formái az erőnek.

Csodálatos igazságok ezek. Világosan látjuk, hogy a természetnek leghatalmasabb erői rejtve vannak előttünk, bár létezésük úgyszólván kézzelfogható valósággal jelenik meg előttünk.

A természet nagy nyílt kérdései éppen a csillagos ég megismerésével bontakoznak ki előttünk. Ami reménytelen és sötét az életben, eloszlik, és helyét végtelen bizalom foglalja el a természet miadent felölelő roppant erőivel szemben, amelyek végtelen idők óta építenek, kormányozzák a Világegyetemet, amelyek minden keletkezésnek, tüneteménynek indító okai, és amelyeknek mi is létünket köszönhetjük.

Gdl Vilmos.

Az oomoto-vallás.

Mialatt Európa kultúrnépeinek figyelmét igen nagy részben a külső és belső politikának napi eseményei kötik le s a gazdasági világválság következtében a megélhetés gondjai gyötrik az embereket: messze, napkeleten, Japánban egy új vallás halad előre s hódító útjában mind több és több lelket nyer. Sőt Japán határai közül kilépve, a keletázsiai szigetvilágban s Mandzsuriában, Mongoliában, Braziliában Sao-Paulóban és Franciaországban Párisban is megkezdte propagandáját. E vallás az *oomoto*, mely új alapot akar teremteni az emberi gondolkodásnak, világnézetnek, életfelfogásnak s ezért nevezi magát oomoto-nak, ami japán nyelven *alapot, fundamentumot* jelent.

Az oomoto már 1892-ben csirázni kezdett egy asszonynak, *Náo Degucsi*-nak a lelkében, azonban nagyobb lendületet csak 1921 óta vitt, amikor Náo Degucsi fogadott fia, *Oniszdbro Degucsi*, az oomoto prófétája diktálni kezdte a tanítványoknak a *Reikái-Monogátári*-t, az oomoto-vallás szentkönyvét, melynek címe magyarul azt jelenti „közlemények a szellemek világából“. Az eszperanto nyelven írt Konturo de Oomota c. ismeretű füzet szerint e műből 1934 évig japán nyelven 74 kötet jelent meg 13×19 cm. nagyságú lapokkal s átlag 360 oldallal. A fontos azonban nem a kötetek és oldalak száma, hanem az, hogy a Reikái-Monogátári a nagy világpolitikai és gazdasági problémáktól a családi élet legapróbb eseményeig és az egyén mindennapi viselkedésének kérdéséig mindennek az oomoto szerinti leghelyesebb megoldását adja.

Az oomoto-vallás alapítója, *Náo Degucsi* szegény özvegy asszony volt a Japán közepetáján fekvő Ajábé-ban, kire férje halála után nyolc gyermek nevelésének gondja nehezedett. Sok küzdelemmel és nélkülözéssel tett eleget anyai kötelességének s szigorúan erkölcsös, becsületes életet élt. Fő jellemvonása a nagyfokú szegénység, alázatosság és komolyság volt. 1892 január 1-én